

Nieuwsbrief DAW Krimpenerwaard

Doe mee en meld u aan voor DAW Krimpenerwaard

mei 2019

Het project is onderdeel van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). DAW is een initiatief van LTO Nederland waarin samen met waterschappen wordt gewerkt aan voldoende en schoon zoetwater. Voor meer informatie zie www.agrarischwaterbeheer.nl

Voortvarend aan de slag!

Sinds het DAW project in de Krimpenerwaard vorig jaar eindelijk officieel van start is gegaan, loopt het project op volle toeren. Steeds meer bedrijven starten met een baggerplan en er zijn inmiddels al 7 studieclubs aan de gang met goed graslandbeheer en de kringloopwijzer. Zoals in deze nieuwsbrief te lezen is, laten de resultaten van de langstlopende studieclubs zien dat er structurele verbeteringen zijn. Afgelopen winter zijn er bij de deelnemers mest- en drinkwatermonsters genomen. Hiermee kunnen we nog beter gaan sturen op een efficiëntere bedrijfsvoering. Ook wordt er per studieclub bekeken hoe we erfafspoeling kunnen voorkomen. Kortom; weer genoeg discussiepunten om te komen tot minder verliezen voor uw bedrijf en een betere waterkwaliteit in de Krimpenerwaard.

Pim Boer, werkgroep DAW Krimpenerwaard

Aandacht voor graslandbeheer laat kringlopen beter sluiten

Deelname aan deze studiegroepen is zeer effectief en geeft de deelnemer ook nog een financieel voordeel. Dit is de conclusie die we tot nu toe trekken. Dus met een Lagere input wordt een hogere Output gerealiseerd. Dubbel Winst dus, welke zich vertaalt in een positief saldo van ruim € 9.000,- op jaarbasis.

Vanaf 2012 wordt er in studiegroep verband actief gewerkt aan het optimaliseren van het graslandbeheer en het verbeteren van de Kringlopen op het bedrijf. Tot en met 2017 was er steeds vooruitgang merkbaar. Maar wat is het effect van een uitzonderlijk droog jaar als 2018?

Hiervoor zijn de resultaten vanuit het project vergeleken met collega's uit omliggende gebieden. Net als bij de collega's zijn de gewasopbrengsten in 2018 lager geweest. Dit is op zich niet zo vreemd. Echter hoe is dit tot stand gekomen? De lessen die men geleerd heeft komen wel tot uiting in de bemesting van het grasland. Werd er tot en met 2016 gemiddeld nog 118 kg stikstof uit kunstmest gebruikt, dan is deze afgelopen jaar afgenomen tot 95 kg N per ha.

Opbrengsten grasland in kg droge stof/ha		
	Veenbedrijven	DAW groep
2016	11631	10689
2017	11161	11210
2018	8388	8068

Kortom, waarom moet je nog bemesten als het gewas geen onttrekking realiseert. Daar heeft men goed op ingespeeld en dus een forse winst gemaakt ten opzichte van de collega's uit de vergelijkingsgroep. Die realiseerde afgelopen jaar nog een stikstofgift van 110 kg N per ha. Dit verschil in een lager verbruik aan kunstmest resulteert in een gemiddeld voordeel van € 1.000,- per bedrijf.

Is dit dan het enige effect? Nee, het bewust omgaan met de bemesting heeft ook effect op de veevoeding. Ondanks dat de projectgroep minder bemest per hectare, gaat dit niet ten koste van de gewasopbrengst. Het effect is zelfs tegengesteld, namelijk de projectgroep koopt minder voer aan en in het aangekochte voer zit duidelijk minder eiwit. Dit uit zich in een betere benutting van het eigen geteelde eiwit op het bedrijf. Ofwel, het % Eiwit van Eigen land ligt bij de projectgroep ruim 3% hoger dan bij de vergelijkingsgroep. De rantsoenen zijn eiwit armer vanuit het kuilgras en snijmaïs. Maar vooral het krachtvoer is aanzienlijk eiwit armer. Per kg wordt 3% minder eiwit aangevoerd per gevoerde kg. Ofwel, het voer is minder geconcentreerd. De winst zit met name in de weideperiode, want er wordt wel meer geweid in de projectgroep. Uiteindelijk blijkt dit een succesvolle factor te zijn welke zich vertaalt in een financieel voordeel van 0,8 ct/kg melk in vergelijking met de collega's. Het totale voordeel komt uit op ruim 0,9 ct/kg melk over het afgelopen jaar. En dat is zeker de moeite waard.

Voeding en eiwitbenutting		
	Veenbedrijven	DAW-groep
% vers gras rantsoen	11,5	13,0
% mais rantsoen	19,0	18,0
% N benutting rantsoen	23,9	24,4
gr RE/kg brok	161	157
% Eiwit eigen land	54	57

Sjon de Leeuw, PPP-Agro Advies

Ook voor u bestaat de mogelijkheid om deel te nemen aan een studiegroep Kringlooplandbouw of Graslandbeheer in de Krimpenerwaard. De ervaring van de afgelopen jaren is dat bij de deelnemers de graslandproductie en de kringloop sterk verbeterd zijn. Zo daalden de voerkosten per kilo melk en steeg de mineralenbenutting met als gevolg een beter saldo én een betere waterkwaliteit. Een echte win-win dus! Kijk achterin deze nieuwsbrief hoe u zich hiervoor aan kunt melden.

“Ik zou dit iedereen aanraden!”

David de Jong, deelnemer studiegroep

David de Jong heeft samen met zijn vrouw een melkveebedrijf met 115 melkkoeien in Stolwijk. Een paar jaar geleden heeft hij nieuwe sleufsilo's aangelegd volgens de regels van de erfafspoeling. Een enorme verbetering, aldus De Jong: niet alleen is de sloot rondom de kuilplaten schoon, ook de kwaliteit van zijn ruwvoer is flink verbeterd.

Wat was de reden dat je het erf aan hebt laten passen?

“De oude voeropslagen lagen te ver weg van de stal en dichtbij de naastgelegen sloot. Daarnaast verzakte de ondergrond, waardoor het – vooral in natte periodes - één grote bende werd. De kwaliteit van

het ruwvoer kwam in het geding. Als ik iets doe, probeer ik het goed te doen, dus we besloten de sleufsilo's helemaal opnieuw aan te leggen. Een fikse investering, maar ik pluk er nu nog iedere dag de vruchten van.”

Hoe heb je het aangepakt?

“Dit ontwerp is goed doordacht. We hebben namelijk drie sleufsilo's aangelegd parallel langs de ligboxenstal met een waterdichte, betonnen ondergrond. Vanwege de veengrond moesten we hiervoor heien. Om de perssappen te scheiden van het regenwater zit er in de gehele sleufsilo om de 5 meter een put met twee uitgangen die ik open of dicht kan draaien. De uitgang van de perssappen staat open wanneer er voer in de silo ligt en loopt via een ondergrondse pijp direct naar de mestkelder. Zodra (een deel van) de silo leeg is, draai ik de

uitgang van de perssappen dicht en die van het hemelwater open. Deze loopt rechtstreeks naar de sloot.”

Welk verschil merk je met de oude situatie?

“De kwaliteit van het ruwvoer is toegenomen, omdat ik het voer beter kan opslaan. Ik kan het voer makkelijker aanrijden en ik zit korter bij de stal. Dat scheelt tijd en geld. Door de gescheiden uitgangen is ook de kwaliteit van het slootwater erop vooruitgegaan. Ik heb het niet gemeten, maar vuil water gaat de sloot nagenoeg niet meer in. Ik zou het iedereen aanraden.”

Wilt u ook met uw collega's in gesprek over hoe u de afspoeling van uw erf kunt minimaliseren? Of wilt u uw eigen slootplan op maat? Neem dan contact op met Aart of Teus (zie achterin deze nieuwsbrief hoe u zich hiervoor aan kunt melden).

Meetnet Waterkwaliteit van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Het hoogheemraadschap beschikt over een uitgebreid meetnet om stoffen in het oppervlaktewater te meten. Alle meetgegevens van de laatste jaren, dus ook de meest recente gegevens, zijn voor u beschikbaar op de website van het hoogheemraadschap. Via 'Ons werk' > 'Waterkwaliteit' > 'Metingen Waterkwaliteit' > 'Actuele metingen op de kaart', komt u bij een kaart met daarop alle meetpunten voor chemische waterkwaliteit in het gebied. Als u vervolgens klikt op een groene stip zo dicht mogelijk bij waar uw sloten/percelen liggen en 'bekijk grafieken van de meetgegevens' komt u bij de grafieken voor dat specifieke meetpunt. Bijvoorbeeld voor fosfaat, stikstof of sulfaat kunt u de ontwikkeling van de concentraties zien, maar ook voor zuurstof, temperatuur, zuurgraad en doorzicht zijn gegevens beschikbaar. De figuren zijn voorzien van een trendlijn. Deze laat de ontwikkeling zien. De normen voor de desbetreffende stof zijn in deze grafieken niet meegenomen. Het hoogheemraadschap maakt ook jaarlijks een waterkwaliteitsrapportage. Deze rapportage van 2018 is te vinden op de website via het tabblad 'waterkwaliteitsrapportages'. De rapportage beschrijft voor alle meetpunten in het gebied tezamen hoe de chemische waterkwaliteit zich ontwikkelt.

Theo Cuijpers, Secretaris DAW Krimpenerwaard

Water en de melkveehouderij

Water is een bijzondere en essentiële (vloei)stof in en buiten alle levende organismen. Daarnaast heeft water zeer bijzondere eigenschappen en kunnen er o.a. andere stoffen in oplossen, wat voor- en nadelen heeft. Ook in de veehouderij is water een onmisbare vloeistof, waarbij wij in de DAW-groepen tot nu toe onze aandacht vooral

beperkt hebben tot drinkwater voor dieren. Daar melkvee zeer veel water drinkt en dit - behalve aan temperatuur en relatieve vochtigheid - ook gerelateerd is aan voedselopname en melkproductie, is het van belang de waterkwantiteit en kwaliteit goed in de gaten te houden.

Wat betreft drinkwater is zowel de oorsprong (leiding-, bron-, als oppervlaktewater) van belang (normen) als de leidingen en de plaats waar het vee drinkt. Leidingwater geeft de minste

Meedoen? Hieraan zijn voor u geen kosten verbonden!

Aart de Zeeuw

email: ac.zeeuw@planet.nl

tel: 06-22374417

Teus Verhoeff

email: t.verhoeff@ppp-agro.nl

tel: 06-47155573

risico's, omdat dat onder voortdurende controle staat. Bij bronwater is het belangrijk hoe diep het water gewonnen wordt. Bij oppervlaktewater is het van belang om de volgende kenmerken te toetsen: kleur, geur, % bedekking ondergedoken planten, % bedekking met kroos of flab, de oevervegetatie, het doorzicht / helderheid, de waterdiepte, baggerdikte en bereikbaarheid.

Bij twijfel over de kwaliteit van uw oppervlaktewater staan de websites van de waterschappen u ter beschikking, waar je de vaste controlepunten van het waterschap kan vinden die in de buurt van uw sloten liggen ter controle van uw oppervlaktewater (zie voorgaande tekst van Theo Cuijpers).

Voor alle drinkpunten, zowel binnen als buiten, zijn controle en onderhoud van belang. Bij twijfel / problemen kunnen watermonsters opgestuurd worden naar een erkend laboratorium, waarbij het van belang is goed aan te geven dat het drinkwater bestemd is voor vee en waar het op onderzocht moet worden. De standaard items hierbij zijn: ammonium, nitriet, natrium, ijzer, mangaan,

hardheid, zuurgraad, mestverontreiniging en bacteriologische verontreiniging.

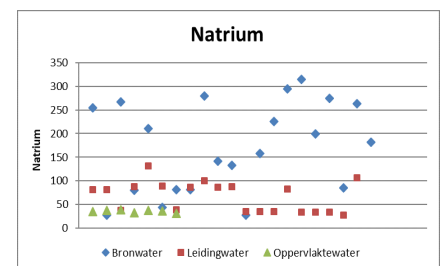
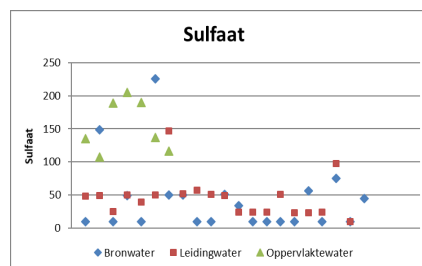
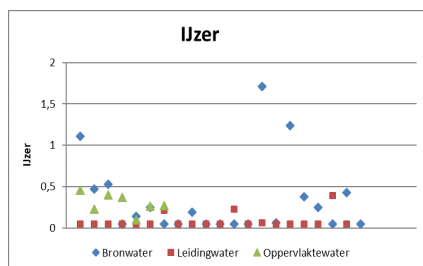
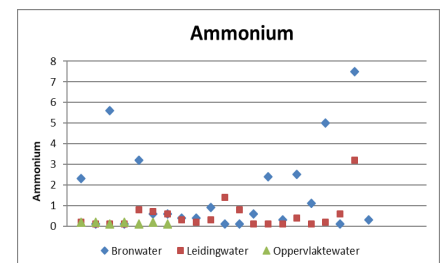
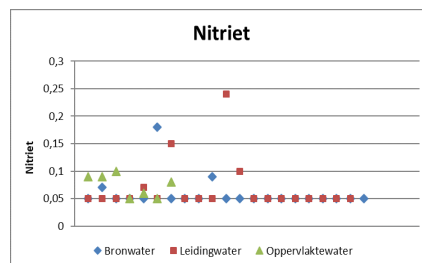
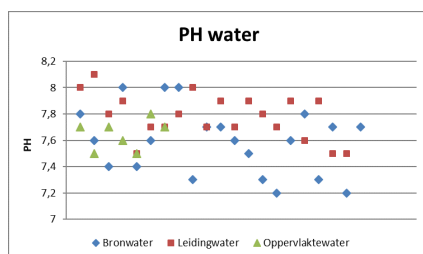
Bij alle cursisten zijn drinkwatermonsters genomen die tijdens de cursus besproken (kunnen) worden. Ook binnen is de bereikbaarheid (aantal drinkplaatsen, soort drinkpunten), waterdruk, doorstromingsnelheid, smaak, watertemperatuur en controle en makkelijk reinigen van de drinkplaatsen van belang.

Een zeer interessante ontwikkeling voor de toekomst is de Bedrijfswaterwijzer (BWW) bij de Koeien & Kansen Groep, waarbij risico's van erf, droogte, wateroverlast, uitspoeling en beoordeling van drinkwater en slootbeheer bekeken worden. Hieronder ter illustratie enkele voorbeelden van gegevens van drinkwater-onderzoek bij de cursisten, die we tijdens de cursus nemen en bespreken, waaruit slechts conclusies getrokken kunnen worden als men de specifieke bedrijfsomstandigheden kent.

Aart de Zeeuw, Voorzitter DAW Krimpenerwaard

Normen: Ph: 5 – 8, Nitriet: < 0,1 mg/L, Ammonium < 2 mg/L, IJzer: < 0,5 mg/L, Sulfaat: < 100 mg/L, Natrium: < 800mg/L

Blauw = bronwater, rood = leidingwater, groen = oppervlaktewater

Bemest op maat!

Om op maat te bemesten is bij de deelnemers van DAW Krimpenerwaard een analyse gedaan van een mestmonster. De uitkomsten waren verrassend, met name voor stikstof, fosfaat en kali.

Stikstof

In figuur 1 (volgende pagina) zien we per monster de hoeveelheid totale stikstof en de hoeveelheid snel beschikbare stikstof

(N-NH₃) per ton drijfmest. We zien bij de snel beschikbare stikstof een spreiding van 0,5 tot 2,1 kg stikstof per ton drijfmest. Bij een gift van 30 ton drijfmest per ha, geeft de één dus 48 kg snel beschikbare stikstof méér dan de ander! Naar aanleiding van de mestmonsters hebben alle veehouders het advies gekregen om bij de kunstmestgift rekening te houden met het verschil aan stikstofgehalten in de drijfmest. Dit is de eerste stap op weg naar een lager N-bodemoverschot!

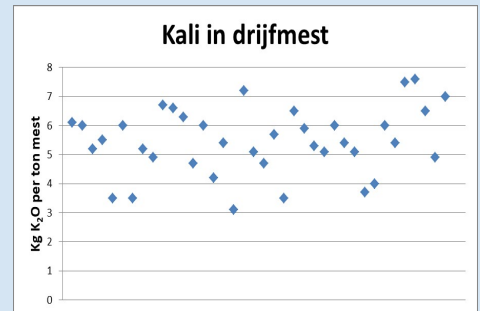
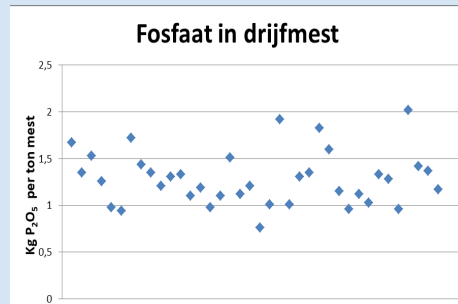
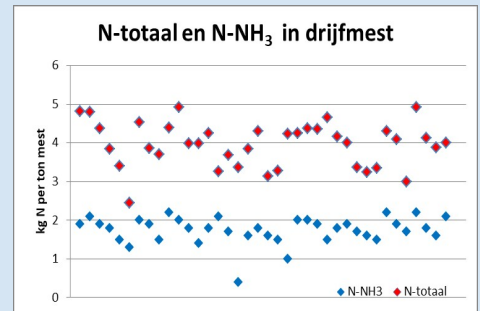

Fosfaat

De norm voor het fosfaatgehalte in drijfmest was ooit 1,6 kg P₂O₅ per ton mest. Uit figuur 2 blijkt dat deze norm op de meeste bedrijven niet (meer) wordt gehaald. Reden is de verlaging van fosfaat in het krachtvoer en een betere benutting. Ook wordt gefluisterd dat er meer fosfor in de melk zit dan waar mee wordt gerekend en dat het PAL getal op sommige percelen daalt. Hoe het ook zij, het fosfaat in de mest hebben we hard nodig voor voldoende grasgroei. Omdat de enige input van fosfor via het voer loopt, is het niet verstandig om daar het meest zuinige spoor te kiezen!

Kali

Wat spreiding betreft, spant het kaligehalte de kroon! De verschillen lopen uiteen van 3,1 kg tot 7,6 kg Kali per ton mest. Bij meer dan 5,5 kg kali per ton mest moet de drijfmestgift aangepast worden om problemen met de gezondheid van het vee te voorkomen, zeker op percelen die al een hoog kaligehalte hebben. Voor beweiden geeft mest met meer dan 5,5 kg kali per ton problemen. Koeien raken te dun op de mest en de stofwisseling komt onder druk. Door gericht te bemesten kan de kringloopcirkel doorbroken worden en het kaligehalte stapsgewijs afnemen.

Teus Verhoeff, PPP-Agro Advies

DAW Slootonderhoud

Na de start van het project in april 2018 hebben veel agrariërs zich aangemeld voor dit onderdeel van het DAW project! Met de agrariërs spreken we af op welke manier het best invulling gegeven kan worden aan het duurzaam slootonderhoud op hun bedrijf. Door met elkaar te praten over het baggeren en schonen van de watergang, wordt men zich beter bewust van de watergangen die in eigendom zijn. Daarbij is meteen duidelijk dat er vaak veel verschillen tussen de watergangen zijn. Deze verschillen zorgen ervoor dat er op andere manieren onderhoud uitgevoerd kan worden. De breedte van de sloot en het type sloot hebben veelal gevolgen voor de frequentie van onderhoudswerkzaamheden.

Door met elkaar een onderhoudsplan op te stellen voor baggerwerkzaamheden ontstaat er een 4-jarige baggercyclus waarbij een ecologische doelstelling wordt nagestreefd. Baggeren in mozaïek vorm is hierbij belangrijk, net als de inzet van de baggerpomp. Het opgestelde baggerplan is geen vast gegeven, maar is wel richtinggevend voor het sturen in de werkzaamheden gedurende de 4 jaar.

Voor het sloot schonen is gekeken naar de inzet van ecologisch materieel. De ecoreiniger of maikorf worden ingezet bij het natuurvriendelijk onderhoud van de slootkanten. Winst is nog te behalen in het gefaseerd beheer van de slootkanten. Door minder frequent te schonen bij brede watergangen ontstaat er een grotere biodiversiteit op de overgang van land naar water. Niet ieder jaar alle sloten te schonen is positief voor het resultaat van de biodiversiteit en de boer.

Marinus Rooker - Agrarisch Collectief Krimpenerwaard

**Deltaplan
Agrarisch
Waterbeheer**

Het project Kennisoverdracht DAW Krimpenerwaard wordt mede mogelijk gemaakt door Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard, Provincie Zuid-Holland en het Europees Landbouwfonds;

Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard

Europees Landbouwfonds voor
Plattelandontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland

Deltaplan
Agrarisch
Waterbeheer

Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard

